

SZÖVETKEZETI KÉRDÉS

Irta: Lőrinc István

A szövetkezeti mozgalom nem mai keletű. Azonban a tőkés társadalom viszonyai között szélesebb alapokon való kifejlődését politikai és gazdasági okok akadályozták. Csak egyes, kisebb nyugati országokban (Dánia, Hollandia) sikerült jelentősebb mértékben kifejlődniök. A szövetkezeti mozgalom a kis emberek társulása a tőkés kizsákmányolás elleni védekezésre. Egy tudatos mozgalom azzal a céllal, hogy amit külön-külön nem tudtak elérni, annak megvalósítását szövetkezés útján kísérlik meg. Az ismert szövetkezetek a fogyasztási, az értékesítési, a hitel és kisebb mértékben a termelő szövetkezetek. A tőkés társadalomban ezeket a szövetkezeteket megtűrték, mert lényegükben csak a kisebb tőkés érdekeltségeket akadályozták, míg működésük folyamán okvetlenül a nagy tőke alárendeltjeivé váltak. És ezért mondta a földműves gabona szövetkezeteket hitellel ellátó kanadai pénzcsoport egyik képviselője, hogy: »a paraszt szövetkezet olyan, mint a fagyasztott víz. Egy tömbben lehet vele foglalkozni és nem külön-külön minden esőppjével. Ez jövedelmezőbbé és biztosabbá teszi hitelüzletek lebonyolítását.« A történelem azt mutatja, hogy a nagytőkések a szövetkezeteket nem engedték annyira megerősödni, hogy azok magukat bármilyen módon is függetleníthetnék. Erről gondoskodik törvényhozás és nem utolsó sorban a nyújtott hitelek fölmondása.

A kisemberek szövetkezésének szabad fejlődési lehetőségét először az Októberi Forradalom biztosította. Attól kezdve a szövetkezetek elfoglalták a társadalom gazdasági életében az őket megillető helyet és szerepet. Ugyan így nálunk először a népköztársasági Jugoszlávia alkotmánya biztosította a szövetkezetek állami védelmét és segélyzését. Az ország gazdasági és társadalmi újjáépítésében kormányunk a szövetkezeteknek nagy szerepet ad.

Ezen feladatok teljesítésére a régi alkatú, egy foglalkozási ágra szorított szövetkezetek képtelenek. Különösen falvainkban, ahol a lakosság számaránya is nagy fontossággal bír a szövetkezet életképességére. Kívánatos tehát, hogy új szerkezetű összetett szövetkezeteket építsünk ki; falun a falu, városban a város gazdasági követelményeinek és társadalmi viszonyainak megfelelően. Azaz olyan szövetkezeteket, amelyek felölelik a társadalom gazdasági életének minden mozzanatát. Ezen szövetkezeteknek foglalkozniuk kell a beszerzéssel, a termékeknek és terményeknek értékesítésével, valamint a nyersanyagok feldolgozásával és kész árukénti eladásával.

Hogy a szövetkezetek kiépítésének feladatait könnyebben érthetővé és szemléltetőbbé tegyem; a bácskatonpolai szövetkezet fejlődését állítom mintaként, amely szövetkezet ma országunk egyik legnagyobb és legjobban működő szövetkezete.

Mindenek előtt nagy vonalakban fölvezetem magának a szövetkezet kialakulásának történetét.

A dolgozó emberiség elnyomásának és kizsákmányolásának tudatában van, de kevesebben vannak azok, akik tudják, hogy ezt az elnyomatást és kizsákmányolást, mely okok idézik elő, milyen törvényszerűségből

ereúnek és még kevesebben, akik tudják hogyan lehet ezen hátrányokat és földidézőit kiküszöbözni és megszüntetni. A kutatás, a tanulás és a gyakorlati tapasztalatok mutatják meg mindig a helyes utat. Mint a régi társadalmi rend szenvedő alanyai, ennek következtében annak ellenségei, a társadalmi kérdésekkel foglalkozva, figyelemmel kísérve a Szovjetunió szövetkezeteinek fejlődését, fölismertük a szövetkezeti mozgalomban és annak működésében, hogy a helyesen indított és vezetett szövetkezet a régi társadalmi rendszer alapjainak ellensége és a jövő társadalom gazdaságának egyik alkotó eleme lehet. És a tőkés viszonyok között szerzett szövetkezeti tapasztalatok, az összegyűjtött erkölcsi és anyagi erők, a nagy átalakuláskor, amikor a herék hatalmát a dolgozó nép megdönti és sorsának irányítását kezébe veszi, az újjáépítés megindításának alapjaként és a fejlődés hatóerejeként szerepelhetnek. A mi szövetkezeteinket úgy indítottuk el, hogy az a tőkés viszonyok között a kisemberek érdekeit megvédje és ugyanakkor a munkás-paraszt szövetség megvalósításának egyik formája lehessen.

Az ilyen fölismerésből kiindulva alakítottuk meg 1940-ben kb. 750 taggal a topolnai munkások, kisparasztok és kisiparosok, tehát községünk minden dolgozó rétegét képviselő elemekből beszerző, értékesítő és földolgozó szövetkezetünket.

Egy daráló malommal indultunk. Ennek működése keretében foglalkoztunk beszerzéssel (állati takarmányok, tűzifa, paprika stb), értékesítéssel (bab, krumpli, buza, hizott sertés stb.)

A megszállás nem segítette a szövetkezeti mozgalmat, sőt a magyar törvényeket ellenünk fordították, de a népi részvétel és a törhetetlen akarat erő minden akadály ellenére biztosította a szövetkezet fennállását.

A fölzsabadulás a további fejlődéshez tág lehetőségeket nyitott. Általános járási gazdasági szövetkezet néven alakultunk újjá és kezdtük meg a munkát. És azon vagyunk, hogy szövetkezetünk az új gazdasági és társadalmi rend kiépítésének, a magán-tőke elleni harcunknak, a munkás-paraszt szövetség teljes megvalósításának egyik legbiztosabb eszköze kell, hogy váljék. Ma több, mint kétezer taggal rendelkezünk és áruárktárunkból járásunk helyi szövetkezeteit látjuk el. Van öt elárúsító üzletünk, egy bérelt szotygyárunk, egy jól működő húszüzemünk, toll, baromfi és tojásértékesítő osztályunk. Tűzifa osztályunk ellátja az egész járást tüzelőanyaggal. Mint a Poljopromet megbízottjai járási viszonylatban gabona fölvasárlással foglalkozunk. Ezen kívül hizott sertések kötésével és szállításával, gyapjú és nyersbőr gyűjtésével. Van egy jól működő szövetkezeti éttermünk, ahol hivatalnokaink és munkásaink olcsó, jó és elégséges ellátásban részesülnek. Van a szövetkezeten belül egy mezőgazdasági gépcsoportunk traktorral, ekékkel, tárcsázóval és napraforgófejtő géppel, ezenkívül egy magtisztítóval. Legközelebbi terveink egy malom bérlése, fatelep létesítése épületfa és tüzelőanyag beszerzésére és értékesítésére, egy húskonzerv gyár és egy tésztagyár létesítése. Ezek merész tervek, de ahogy az eddig elért eredményeket tagságunk és vezetőségünk és nem utolsósorban alkalmazottaink lelkes odaadásával, tudásával és akarásával elértük, úgy ezeket is hisszük, hogy valóra váltjuk és még tovább építjük szövetkezetünket, amely nemcsak tagjaink részére biztosít szolgáltatásokat, hanem elsősorban hazánk újjáépítésében és társadalmunk rendezésében a mi viszonyainknak megfelelően fontos szerepet játszik.

Felfogásom szerint a falusi szövetkezeteknek így kell kiépülniök, mert csak így tudnak azon óriási feladatoknak is megfelelni, amelyek

rájuk háruinak nemcsak a társadalom gazdasági, hanem társadalmi föladatainak elvégzésében is. A gyakorlat azt igazolja, hogy a helyi szövetkezeteknek legalább is járási viszonylatban együtt kell dolgozniok. De legalább a beszerzés, értékesítés és a feldolgozás terén. A falu szövetkezeteinél maradvá, azok, mint a topolai szövetkezet kiépítéséből és működéséből látható, fel kell, hogy öleljék általában a falu dolgozóit és azok érdekeit kell, hogy védjék. Az ilyen szövetkezeteken és csak is az ilyen általános jellegű szövetkezeteken keresztül teremthetjük meg a falu dolgozóinak egységét és építhetjük tovább az egységet a város dolgozóival, azok szövetkezeteinek segítségével. Azaz az ipari és agrártermékek szövetségét a szövetkezeteken keresztül.

Természetes, hogy a szövetkezetek kiépítéséhez: idő, pénz és tapasztalatokon alapuló tudás szükséges. Sokan ferdén fogják fel a szövetkezetek feladatait. Azt is mondják például, hogy a szövetkezeteknek tilos haszonra dolgozniok. Pl. van egy kezdő szövetkezetünk, melynek még elegendő forgótőkéje sincs. Így kölcsönt kénytelen fölvenni. Ha már most ez a szövetkezet a haszonkulcsot leszorítaná az esetleges károk és a fenn tartási költségek fedezésére, ugyan miből fizetné a kamatokat, a tőkét és miből fejlesztené önmagát? A tisztán hitelen alapuló működésnek többek között az a veszedelme, hogy a pénzürték növekedésénél össze kell omlania. A szövetkezeteknek igenis nagyon ügyesen kell gazdálkodniok egyrészt, hogy az árakat leszorítsák és így a magántőkének győzelmes versenytársai legyenek és emellett tartalék tőkét keli gyűjteniök a tovább fejlődéshez. Sokan állami segítségre építik a szövetkezetet. Ez nem helyes. A szövetkezeteknek éppen azért, mert napi gazdasági szervezetek, a nép erején kell fölépülniök és gyarapodniok. Az állami segély csak átmeneti lehet. Mert, ha a nép az állam pénzével akar gazdálkodni, akkor nem szövetkezeteket, hanem állami vállalatokat létesít pld. a Na-Ma. Sokan meg azt hiszik, hogy a szövetkezet megalkításával már mindent megoldottak. A kezdő szövetkezettől ugyanazt követelik, amit az majd csak hosszú évek múlva adhat. Úgy tekintik őket, mint a senki tehenét, amely abrak nélkül is ad tejet mindenkinek. Ez helytelen és rövidlátó fölfogás. Mint mindennek, a szövetkezeteknek megvan a maguk fejlődési ideje és föltétele. Először ápolni és dédelgetni kell, mint a gyermeket, hogy megerősödjék, hogy később elviselhesse föladatainak terhét. Sokan azt hiszik, hogy a szövetkezet vezetéséhez — jó vezetéshez — nem kell tudás, nem szükséges gazdasági és kereskedelmi tapasztalat, ezek tévednek. És jaj annak a szövetkezetnek, amelyet nem hozzáértők vezetnek. Az ilyen szövetkezetnek nincs fejlődési lehetősége és a tömegek szemében is elveszti jelentőségét. A szövetkezetek élére a legiobb tudású, legbecsületesebb, legkörültekintőbb és legvállalkozóbb szellemű embereket kell állítani, mert a tömegek megnyerése és a társadalom arculatának átváltoztatása — ha történelmi szükségyszerűség is — csakis sikerek eredménye lehet. És a sikerekért a tagság is lelkesül, áldozatra kész és inkább lemond osztalékáról, ha annak fejében a szövetkezet erősödését kapja cserébe.

A szövetkezeti mozgalmunk eddig is szép eredményeket ért el a szervezkedés terén. Most az a feladatunk, a vezetőségeknek és tagságnak egyaránt, hogy az eddigi eredményeket tovább fejlesszük. Mert nem elégséges a sikerekre és az eredményekre való hivatkozás, mert a megállás már pangást jelent és visszaesést. A szövetkezetek életrevalóságát csakis a folytonos haladás biztosítja és igazolja. Ezen cél érdeké-

ben igyekeznünk kell rátermett és igyekvő szövetkezeti vezető gárdát nevelni. Lenin a NEP-et bejelentő beszédében hangsúlyozta, hogy a társadalom gazdasági újjáépítése tudományának megszerzésében a legutolsó tőkés ügynöktől is tanulnunk kell. A tudás már maga hatalom. S ha ezt a nép érdekében helyesen használjuk, úgy országunk rövidesen gazdaggá és hatalmassá válik.

II.

Eddig a szövetkezeti feladatokat nagyobbára szervezési, értékesítési és beszerzési szempontból világítottam meg. Azonban ha csak ezekre szorítkoznánk, egész működésünk egyoldalúvá válna és sántítana. A termelés terén is — legyen az ipari, vagy agrár termelés — ugyanolyan előnyöket biztosíthatunk tagjainknak, mint a beszerzéssel és értékesítéssel. Az ipar területén már láthatunk cipész, szabó, asztalos, lakatos, építő stb. szövetkezeteket. Ezek bár termelési-tehnikai eszközeik ma még a régiéek, de a munkamegosztás terén már emelték a termelés színvonalát. Igaz ezek az ipari szövetkezetek egy kissé mellőfoglak a szövetkezet szerepének értelmezésénél, mert csak magukra gondoltak és a szövetkezet előnyeiből — azáltal, hogy hatalmas személyi jövedelemre tettek szeri — a nép részére, az újjáépítés részére lényegében nem nyújtottak semmit. Ha jövedelmük egy részét felszerelésük emelésére fordítanák, a termelési költségek leszállításán keresztül — és ezen van a hangsúly — a széles néptömegek szempontjából is megokolttá tennék fennállásukat.

De ami a legfontosabb a szövetkezeti mozgalomnak nem csak ki kell hatnia az agrártermelésre, hanem azt át is kell, hogy fogja. Az összes termelési ágak között agrártermelésünk színvonala a legalacsonyabb. Az ezen a téren használható gépek ma még igen nehezen, sokszor egyáltalán nem szerezhetők be és kihasználási lehetőségük is sok előfeltételhez kötött. De ez nem jelenti azt, hogy, amit ma nem lehet, azt öszre, vagy jövő tavaszra nem szerezhetjük be. Egyelőre állami traktorállomásaink kell igénybe venniök a megalakulandó mezőgazdasági szövetkezeteknek. A parasztság alakíthat mezőgazdasági gépszövetkezeteket, melyek arra szolgálnak, hogy a közös, azaz szövetkezeti tulajdont képező gépeket a tagok magán-gazdaságainak területén használják ki, vagy a tagság szükségleteire dolgozzanak, mint pld. darálómalmok, arató-cséplőgépek, tejfeldolgozó üzemek, gyümölcs és főzelék szárító üzemek stb. Az ilyen vállalatok létesítésén keresztül a termelők nagyobb jövedelemhez jutnak, mert a megtermelt árúk egy része nem megy fönkre, mint a multban már sokszor megtörtént — legkivált a konyhakerti veteményeknél — hanem azt, amit a piacon frissen nem tudnának eladni, konzerválják és az idény után értékesítik. Pld. zöldborsó, zöldbab, tök, uborka stb. mennyire hiányzik a téli hónapokban a dolgozók asztaláról. Ha azonban konzerválnánk, úgy a városi dolgozókat időben elláthatnánk egészséges főzelékkel.

Ezeken kívül, a mezőgazdaság át kell, hogy térjen a korszerű jószágnevelésre és hizlalásra. Mindenki külön-külön a maga néhány darabjával nem foglalkozhatik kiadósan, de szövetkezeti alapon ez a tevékenység is jövedelmezővé válna. A hizlaló telepeken lelkiismeretes és szakszerű felügyelet mellett sok milliót kártól lehetne megmenteni úgy a termelőket, mint magát az ország gazdaságát és mennyivel több sertést tudnánk idejére fölhizlaltani és olyan termékeket előállítani, amelyek külkereskedelmi mérlegünket is segíthetnék. Ugyanez áll a baromfi te-

nyésztésére is. Az, hogy udvarainkban a baromfi fajták ezernyi árnyalatát tartjuk és ezek helytelen keresztjeződéséből koresokat és rossz tojás és hús hozamú állatokat kapunk, sem egyéni, sem állami gazdaságunknak nincs hasznára. A tökéletes jövő kiépítése terén az a feladatunk, hogy gazdasági életünkben fokozatosan kiküszöböljük mindazon hátrányokat, amelyek itt maradtak, mint a múlt öröksége. Mert ha a régi rossz szokásokhoz ragaszkodunk, úgy magunk és gyermekeink előtt elvágjuk a boldogulás útját. Boldogulásunk útja a kölcsönös megértés, megbecsülés, együttdolgozás és a lankadatlan újat-akaráás.

Ha mi a föld dolgozó gazdasági erőnket, tudásunkat, akaratunkat összevetjük, úgy a főmálló hiányokat a legrövidebb időn belül pótolhatjuk. Lenin mondta 1917-ben az Októberi forradalom előestéjén:

»Az állam ügyei vezetésének átadása a dolgozók kezébe a tömegeken a történelem folyamán eddig még nem tapasztalt hatalmas forradalmi lelkesedést vált ki és a nyomorúságba való harcban ez annyira megsokszorozza a nép erejét, hogy sok minden, amely ma a mi korlátolt, vén bürokrata erőink számára lehetetlennek tűnik föl, a milliós tömegek ereje számára megvalósíthatóvá válik, ha azok elkezdenek nem a tőkésnek, hanem maguknak dolgozni.«

Az orosz dolgozók beváltották a hozzájuk fűzött reményeket.

És beváltjuk mi is. Lesz hamarabb, mint sokan gondolják, korszerű mezőgazdaságunk, amelyben büszkeségtől kipirult arcú fiatalok gépekkel végzi a termelést. Lesz modern állattenyésztésünk, tehenészetünk, sertéshizlaldáink és baromfi farmjaink. Lesz mert mi nem vagyunk egyedül, mint orosz testvéreink voltak. És az ipari termelőknek megadhatunk mindent, ami ellátásunkhoz és kényelmükhöz szükséges. Ők viszont megtermelik mindazon technikai eszközöket, amelyek segítségével a paraszt emberré válik.

És ez lesz mai erőfeszítéseinknek a megkoronázása. A harcok munkás-paraszt szövetség véget nem érő diadalmenete.

A LIMAMELLÉKI FIÚ

Irtta: Zogovics Radován

Mögöttem a volt esendőrőrszobában három tiszt tartózkodott, akik három nappal az itteni olasz helyőrség lefegyverzése után (miután megbizonyosodtak, hogy a podgoricai »gépesített büntetőexpedíció« mégsem érkezik olyan »villámgyorsan«), beleegyeztek, hogy résztvesznek a felkelésben, beszereztek egy írógépet, elhelyezkedtek az őrszobában és rendleteket kezdtek írni, szétküldözgetni, melyeket senki sem olvasott és senki sem méltatott figyelemre, mintha ezek a dolgok soha semmit sem jelentettek volna. Amint a szoba ablakánál állva kinéztem, az udvarban levő vízimalomra — mely az eseményekkel és várakozásokkal telített forró napon, csendesesen és elfeledve örölgött, — hallottam, amint a civilbeöltözött vöröshajú százados papirosokkai zörög az asztalon, tollát a